


**CONTRIBUȚII ALE FORMĂRII ACADEMICE PRIVIND
INTEGRAREA STUDENTULUI ÎN VIAȚA SOCIO-ECONOMICĂ A COMUNITĂȚII**

Veronica VÎRTOSU, doctorandă
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Moldova

Abstract: The present paper is trying to outline an overall image on what represents education centred on student, that is one of the main references which places landmarks in the reform of the higher educational system, known under the name of the Bologna Process and synthetically presents the consequences of such approach, to focuss on student's needs and to ensure an education of quality, centered on the acquisition of relevant competencies for engagement.

Tinerii au un rol important în dezvoltarea culturală, socio-economică a comunității, fiind promotori ai schimbării. Activitatea lor înseamnă implicarea activă în viața societății contemporane, contribuind la îmbunătățirea acesteia. În condițiile provocărilor demografice, a crizelor globale, prin care trec țările, inevitabil se impune dezvoltarea și coordonarea politicilor naționale în domeniul tineretului ca un vector al investiției în capitalul uman.

Preocupările privind oportunitățile și orientarea tineretului s-au accentuat în Europa în ultimii ani. În 1997, Consiliul Europei a început procesul de monitorizare a politicilor naționale de tineret. În 2001 este publicată Cartea Albă (White Paper) a Comisiei Europene, care urmărea să asigure tinerilor dreptul la

opinie, posibilitatea de a își exprima punctele de vedere și de a le promova în politicile publice. Din această perspectivă, Cartea solicită țărilor membre să acorde o importanță sporită factorului tineret în cadrul politicilor sectoriale cum ar fi: ocuparea forței de muncă și integrarea socială, educația, învățarea pe tot parcursul vieții, mobilitatea, lupta împotriva rasismului și xenofobiei.

Din această perspectivă, politica de tineret este concepută ca o politică transversală, coordonată cu numeroase alte politici publice sectoriale.

Pe de altă parte, Cartea pune bazele unui mecanism de coordonare între statele membre care să urmărească în principal următoarele direcții: introducerea de noi modalități de participare a tinerilor la viața publică, îmbunătățirea informării tinerilor, încurajarea voluntariatului și a antreprenoriatului.

Viziunea Uniunii Europene asupra tineretului se bazează pe două abordări: investiția în tineret, care înseamnă alocarea de resurse sporite pentru dezvoltarea unor domenii ale politicii de tineret și creșterea capacității tinerilor, care se referă la promovarea potențialului pe care tinerii îl au pentru reînnoirea societății și contribuirea la valorile și obiectivele Uniunii Europene [14].

Primordial pentru integrarea socială este încadrarea în câmpul muncii. Rata șomajului din rândurile tinerilor (15-24 ani) este cea mai înaltă și este în creștere (spre exemplu, în cazul persoanelor cu studii superioare în 2014 rata șomajului era 10,9%, pe când în 2015 – procentajul este mai mare – de 15,4 % ca în 2016 sa fie 17,3 % – cu 16 % mai mulți șomeri) (Tab. 1).

În comparație cu alte grupuri de vârstă, tinerii sunt defavorizați, deoarece încă nu au experiență de lucru, de căutare a unui post de muncă și nici relații sociale stabilite care să le faciliteze căutarea și angajarea ulterioară. Acest fenomen nu este specific doar Republicii Moldova. Tinerii sunt supuși mai des excluziunii sociale și prin faptul, că se confruntă, pe lângă problemele de ordin profesional (carieră, statut social), și cu probleme specifice vârstei: întemeierea unei familii. Tineretele mame se simt discriminate și nevoite să facă alegerea între a-și păstra locul de lucru sau a crește un copil. Aceasta practică este de o amploare mai mare în special în Republica Moldova.

Conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, e de menționat faptul, că rata de angajare în câmpul muncii este direct proporțional cu nivelul de instruire (Tab. 1). Cu cât nivelul de instruire este mai înalt, cu atât este mai mare rata de ocupare în câmpul muncii (44,6% dintre absolvenții instituțiilor de învățământ superior au un loc de muncă, cu studii profesionale – 33,6%, gimnaziale – 13,1% iar dintre persoanele care au doar ciclul primar sau nu au mers la școală doar 4,7 % sunt angajați. O altă analiză a rentabilității studiilor în Moldova efectuată în 2006 indică faptul, că, în cazul în care alte condiții sunt egale, un an suplimentar de studii mărește veniturile persoanei cu 9,5% [1].

Reiese, că sistemul de învățământ contribuie în mare parte la formarea abilităților necesare pentru a intra pe piața muncii. În acest scop tinerii sânt stimulați să-și dezvolte abilitățile profesionale prin accedea la studii.

Tabelul 1. Ratele de activitate, ocupare și șomaj pe Regiuni statistice, Rate, Nivel de instruire, Ani, Sexe și Grupe de vârstă

| Total pe republică ani | 2014 | | | 2015 | | | 2016 | | |
|---------------------------|-------------|-------|-------|-------------|-------|-------|-------------|-------|-------|
| | Ambele sexe | | | Ambele sexe | | | Ambele sexe | | |
| | 15-24 | 45-54 | 55-64 | 15-24 | 45-54 | 55-64 | 15-24 | 45-54 | 55-64 |
| Rata de ocupare | | | | | | | | | |
| Superior | 44,6 | 77,1 | 51,8 | 39,0 | 79,0 | 52,1 | 35,1 | 77,5 | 57,8 |
| Mediu de specialitate | 29,2 | 58,9 | 40,7 | 28,4 | 62,0 | 41,1 | 29,7 | 60,7 | 41,9 |
| Secundar profesional | 33,6 | 57,0 | 45,4 | 35,3 | 57,8 | 44,7 | 37,3 | 58,4 | 43,4 |
| Liceal, mediu general | 12,3 | 54,7 | 37,5 | 13,0 | 55,0 | 38,8 | 13,9 | 56,7 | 40,1 |
| Gimnazial | 13,1 | 53,2 | 30,5 | 15,0 | 53,1 | 32,4 | 12,7 | 53,5 | 36,2 |
| Primar sau fără școală | 4,7 | 17,2 | 9,8 | 3,9 | 12,4 | 11,0 | 2,5 | 17,1 | 16,9 |

| | | | | | | | | | |
|------------------------|------|-----|-----|------|-----|-----|------|-----|-----|
| Rata șomajului | | | | | | | | | |
| Superior | 10,9 | 1,4 | 1,0 | 15,4 | 1,8 | 1,2 | 17,3 | 3,2 | 2,0 |
| Mediu de specialitate | 7,0 | 3,8 | 2,0 | 15,4 | 3,4 | 1,9 | 14,8 | 3,7 | 1,3 |
| Secundar profesional | 12,9 | 2,3 | 2,3 | 13,1 | 3,9 | 2,9 | 11,1 | 3,7 | 2,4 |
| Liceal, mediu general | 8,0 | 2,9 | 1,1 | 9,8 | 2,4 | 2,5 | 8,1 | 3,8 | 2,4 |
| Gimnazial | 9,8 | 2,5 | 1,6 | 12,8 | 2,4 | 3,7 | 9,2 | 1,8 | 1,2 |
| Primar sau fără școală | - | - | - | 3,1 | - | - | - | - | - |

Sursa: BNS [16].

Se constată o creștere a numărului de studenți înmatriculați la ciclul III, studii superioare de doctorat – 461 în 2010 și 523 în 2015 (Tab.2). O creștere putem observa și în cazul absolvenților studiilor doctorale: în 2010 au primit titlu de doctor 422 absolvenți, pe când în 2015 – 351.

E de remarcat faptul, că preponderent continuă studiile în instituțiile de învățământ superior, atât la ciclul I, II, cit și III femeile (2010 - 10 9341 bărbați / 17 474 femei (ciclul I și II) / 184 bărbați față de 238 femei absolvente ale ciclului III și, respective, către anul de studii 2015 la ciclul I și II își fac studiile 9014 bărbați față de 14 616 femei. În 2015 titlul de doctor au 154 bărbați, mai puțini decât femeii – 197. (Tab. 2)

Tabelul 2. Doctoranzi și absolvenți pe Indicatori principali, Forme de învățământ, Sexe și Ani

| | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 |
|---------------|------|------|------|------|------|------|
| Înmatriculați | | | | | | |
| Ambele sexe | 461 | 437 | 441 | 472 | 517 | 523 |
| Bărbați | 191 | 196 | 186 | 219 | 236 | 221 |
| Femei | 270 | 241 | 255 | 253 | 281 | 302 |
| Absolvenți | | | | | | |
| Ambele sexe | 422 | 318 | 380 | 349 | 368 | 351 |
| Bărbați | 184 | 116 | 144 | 142 | 155 | 154 |
| Femei | 238 | 202 | 236 | 207 | 213 | 197 |

Sursa: BNS [Ibidem].

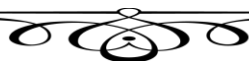
Distribuția studenților din învățământul superior pe cicluri (Tab. 3) relevă, că în anul de studii 2016-2017 la ciclul I (studii superioare de licență) erau încadrați 57 126 de studenți, față de 90 772 studenți în 2010-2011; 13 846 – la ciclul II (studii superioare de master) în comparație cu 12 855. Se observă o scădere a numărului de studenți la ciclul I și o creștere a celor interesați în continuarea studiilor la ciclul II, absolvenții cu diploma de master fiind în creștere cu 1631 mii.

Tabelul 3. Studenți în instituțiile de învățământ superior pe Domenii generale de studiu, Ani și Cicluri

| | 2010/11 | | 2011/12 | | 2012/13 | | 2013/14 | | 2014/15 | | 2015/16 | | 2016/17 | |
|------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| | Ciclu I | Ciclu II | Ciclu I | Ciclu II | Ciclu I | Ciclu II | Ciclu I | Ciclu II | Ciclu I | Ciclu II | Ciclu I | Ciclu II | Ciclu I | Ciclu II |
| tota | 90 | 12 | 85 | 14 | 82 | 15 | 78 | 15 | 71 | 14 | 63 | 14 | 57 | 13 |
| l | 772 | 855 | 345 | 438 | 819 | 455 | 049 | 098 | 150 | 439 | 329 | 486 | 126 | 846 |

Sursa: BNS [16].

În ultimii cinci ani numărul instituțiilor de învățământ superior s-au redus cu 2 unități, în anul de învățământ 2010-2011 în Republica Moldova funcționau 33 de instituții de învățământ superior (Tab. 4) și către anul de studii 2014-2015 numărul studenților s-a micșorat semnificativ din 2010 până în 2015 cu 32 655.



Tabelul 4. Numărul instituțiilor de învățământ superior, studenți pe Ani și Cicluri (2010-2015)

| | 2010/11 | 2011/12 | 2012/13 | 2013/14 | 2014/15 | 2015/16 |
|-----------------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Instituții de învățământ superior | 33 | 34 | 34 | 32 | 31 | 31 |
| Studenți ciclul I-II | 103 627 | 99 783 | 98 274 | 93 147 | 77 815 | 70 972 |

Sursa: BNS [Ibidem].

Angajarea tinerilor absolvenți este o problemă, ce persistă în mai multe state, deoarece din cauza crizei globale socio-economice nu le sunt satisfăcute cerințele pentru trai. O alternativă pentru bunăstarea imediată este plecarea tinerilor la studii sau în căutarea unui loc de muncă în condiții mai avantajoase, peste hotarele țării. Astfel se pierde din efectivul de forță de muncă economic activ, pierdere impresionabilă din punct de vedere al aspectelor socio-demografice și economice a țării.

Un imperativ al timpului pentru organele abilitate este de a găsi oportunități pentru menținerea tinerilor specialiști în țară. Practicile existente se conturează în jurul unor soluții, cum ar fi acordarea unor facilități tinerilor specialiști.

În Republica Moldova, spre exemplu, absolvenții instituțiilor de învățământ superior universitar și mediu de specialitate care se angajează conform repartizării în instituții de învățământ din mediul rural în primii 3 ani de activitate, conform repartizării, beneficiază de o indemnizație unică în mărime de 30 mii de lei, locuință gratuită sau acoperirea cheltuielilor pentru închirierea locuinței, micșorarea numărului de ore pentru salariile tarifare ș.a. [15].

Absolvirea unei instituții de învățământ este o prioritate pentru găsirea unui loc de muncă. Importanța învățământului superior, ca fiind un factor-cheie în promovarea drepturilor omului, dezvoltării democrației, păcii și a justiției, este relevată în Codul Educației al Republicii Moldova având drept misiune: a) crearea, păstrarea și diseminarea cunoașterii la cel mai înalt nivel de excelență; b) formarea specialiștilor de înaltă calificare competitivă pe piața națională și internațională a muncii; c) crearea oportunităților de formare profesională pe parcursul întregii vieți; d) păstrarea, dezvoltarea și promovarea valorilor naționale cultural-istorice în contextul diversității culturale [11].

Universitatea răspunde acestor imperative, oferind cunoștințe teoretice de o înaltă performanță, punând baza învățării pe tot parcursul vieții, promovând interculturalitatea, fiind un promotor al dezvoltării personale și profesionale. Pe de altă parte, conform angajatorilor, tinerii nu sunt suficient de pregătiți pentru cerințele pieței muncii, chiar dacă sunt absolvenți ai celor trei tipuri de învățământ (secundar profesional, mediu de specialitate și superior) [5].

Totodată, nici instituțiile de învățământ nu sunt adaptate suficient pentru instruirea modernă. Cerghit, în lucrarea „Metode de învățământ”, menționează că educația formală ”se vede nevoită să-și schimbe orientarea, să treacă formația înaintea instrucției, să pună formarea și dezvoltarea capacităților intelectual-acționale înaintea transmiterii și asimilării cunoștințelor, fără a nega cătuși de puțin importanța acestora din urmă” [2]. Îmbunătățirea managementului universitar care ar asigura *educația centrată pe student* a impus un nou mod de concepere a sistemului de învățământ superior.

Cel mai puternic curent de reformă la nivelul învățământului superior european este *Procesul de la Bologna* – care are menirea de a genera până în 2010 „Spațiul European al Învățământului Superior”, „considerat ca o piață cu puternice fluxuri concurențiale, ca un mod de integrare a sistemelor naționale într-un sistem european în care universitățile dispun de autonomie, sunt diversificate și, mai ales, sunt compatibile în termeni de structuri și programe pentru a facilita mobilitatea personalului și studenților” în scopul creșterii posibilităților de angajare a acestora pe piața muncii europene [7].

Procesul Bologna a demarat prin Declarația de la Bologna, semnată în 1999 de 29 de țări din Uniunea Europeană, de țările candidate la aderare și de alte țări europene.

Republica Moldova a aderat la Procesul Bologna în 2005, an, începînd cu care au fost realizate mai multe reforme în domeniul învățământului superior sub 2 aspecte: la nivel de predare (educație centrată pe student) și organizațional, ale cărui obiective principale sunt:

- organizarea învățământului superior pe cicluri din 1 septembrie 2005 și elaborarea noilor programe de studii (studii superioare de licență, cu o durată de 3-4 ani și studii superioare de masterat cu o durată de 1-2 ani);
- elaborarea/implementarea Planului-cadru pentru ciclul I (studii superioare de licență) (2005);



- instituționalizarea creditelor transferabile de studiu, tip ECTS, în toate instituțiile de învățământ superior;
- promovarea dimensiunii europene a învățământului și a mobilității studenților și a cadrelor didactice;
- promovarea cooperării în asigurarea calității;
- în scopul asigurării transparenței titlurilor/calificărilor și actelor de studii, absolvenților din învățământul superior li se eliberează cu titlul obligatoriu Suplimentul la diplomă de model unic european.

Scopul învățământului centrat pe student este de a schimba rolul studentului în procesul instructiv-educativ. Acesta nu mai este doar receptor de informație, ci participant activ în conturarea propriului traseu academic.

Profesorul clasic doar predă materia, ca apoi să evalueze asimilarea cunoștințelor predate, o deosebită atenție se acorda transmiterii informației. În cazul învățământului centrat pe student aceste două procese se interconstruiesc, predarea și învățarea reies una din alta, se îmbină instruirea cu formarea, învățarea cu evaluarea. Nu se mai oferă produse cognitive finite de către profesor, stimulând capacitățile reproductivă și de memorare, ci studentul este pus în situația să gândească, să realizeze proiecte, să rezolve probleme ce au tangență cu viața practică, să producă investigații științifice. Cadrul didactic este perceput ca mentor, formator, organizator, conducător, consilier, îndrumător în dobândirea unor cunoștințe, în formarea unor competențe de specialitate pe domeniul studiat și nu doar furnizor de informații. Se impune planificarea unui management eficient al timpului didactic: planificarea riguroasă a timpului alocat pentru instruire. În urma unui studiu realizat în cadrul Facultății de Psihologie și Științe ale Educației s-a remarcat numărul în scădere a prezenței obligatorii în auditoriu a studenților [13].

Dacă în anii 80 anul de studii consta din 38-40 săptămâni, în 2005 se micșorează la 30 săptămâni și din 2005 până în prezent numărul total de săptămâni sunt 30, a câte 30 ore pe săptămână, în comparație cu 36 ore pe săptămână până în 2005. Importanța orelor în sala de curs se reduce odată cu implementarea educației centrate pe student, deoarece studentul nu mai este tratat ca obiect al instruirii, ci ca subiect al acesteia, ca participant activ și responsabil de construcția propriei cunoașteri.

Dar, totodată, experiența studentului, statutul său social nu-i permite o formare absolut autonomă. Formarea profesională inițială presupune și nevoia de a fi ghidat sistematic și sistemic. Micșorarea numărului de ore cu participare directă la orele de curs îi oferă timp liber, pentru a se autoinstrui.

Studentul este cel care trebuie [3, 6]:

- să acționeze, să-și mobilizeze forțele intelectuale;
- să manifeste preocupare pentru cunoaștere, inițiativă;
- să caute, să tatoneze;
- să exploreze;
- să propună soluții la probleme;
- să vină cu idei noi;
- să formuleze opinii, ipoteze;
- să extragă concluzii;
- să argumenteze;
- să judece;
- să evalueze;
- să ceară ajutor;
- să comunice;
- să coopereze cu colegii și cu cadrele didactice.

Universitățile europene au un parcurs pozitiv în ceea ce privește cooperarea în plan internațional, acestea facilitând elaborarea unor programe internaționale și a unor diplome comune, finanțând proiecte internaționale în domeniul cercetării și inovării și sprijinind schimbul de studenți, de personal și de cunoștințe. Această cooperare nu numai că sporește calitatea educației și formării, ci impulsionează inovarea și crearea de locuri de muncă prin mobilitate, oferind totodată personalului și studenților oportunități de a-și lărgi orizonturile. Tinerii europeni care participă la mobilitate în cursul perioadei de formare sunt mai deschiși spre mobilitate și mai târziu, în perioada activității profesionale.

Una dintre cele mai importante dimensiuni ale definirii sistemului de management al calității în învățământul superior o constituie formarea și dezvoltarea strategiilor de adaptare ale universităților la

dinamica pieței de muncă. Oportunitățile de angajare a studenților trebuie să devină un concept cheie în stabilirea politicilor educaționale, iar universitățile trebuie să dezvolte mecanisme de monitorizare a inserției pe piața forței de muncă precum și de analiză a nevoilor forței de muncă, care să stea la baza dezvoltării reformelor din curriculum.

Procesul de la Bologna plasează studentul în centrul procesului educațional și transferul de decizie de la cadrele didactice la studenți (asigurând autonomia în învățare) reprezintă premisa dezvoltării unor cetățeni responsabili și implicați. Recunoașterea studiilor este esențială în promovarea mobilităților și a învățării pe tot parcursul vieții. Integrarea reală a Republicii Moldova în acest Spațiu European al Învățământului Superior nu este posibilă fără un sistem funcțional prin care diferitele experiențe de învățare să fie recunoscute.

Referințe bibliografice:

1. Bozu V., Caragia D., Gotisan I. Analiza constrângerilor. Raport final. Moldova: Millennium Challenge Corporation, 2007.
2. Cerghit I. Metode de învățământ. Iași: Polirom, 2006. 315 p.
3. Cerghit I. Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii. București: Aramis, 2002.
4. Forța de muncă în Republica Moldova. Ocupare și șomaj. BNS. Chișinău, 2015.
5. Relațiile de muncă în Republica Moldova din perspectiva companiilor, realizat de PNUD și guvernul Belgiei, 2007.
6. Vințanu N. Educația universitară. București: Aramis, 2001.
7. Zaharia S. E., Marinas L. Parteneri pentru excelență în Europa cunoașterii. Universitatea românească în contextul „Bologna” și „Lisabona”. In: Agenția Națională pentru Parteneriatul Universităților cu Mediul Economico – Social, 2005, vol. 1, p. 15.
8. Bezu A. Analiza statistică a sectorului educației pe anii 2010-2015. Disponibil: http://www.edu.gov.md/sites/default/files/analiza_statistica_generala_a_sectorului_educatiei_pe_anii_2010-2015.pdf (vizitat 11.04.2017).
9. Buciuceanu-Vrabie M., Pahomi I. Barometrul demografic. Situația tinerilor din Republica Moldova: de la deziderate la oportunități. Disponibil: http://moldova.unfpa.org/sites/default/files/pubpdf/Barometru%20Demografic%203_Situatia%20Tinerilor%20in%20RM_2015_0.pdf (vizitat la 28.03.2017).
10. Ciurea C. ș. a. Sistemul de învățământ superior din Republica Moldova în contextul Procesului Bologna: 2005-2011. Chișinău, 2012. Disponibil: <https://www.soros.md/files/publications/documents/Studiu%20Procesul%20Bologna%202005-2011.pdf> (vizitat 10.04.2017).
11. Codul Educației al Republicii Moldova. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/355156/> (vizitat 28.03.2017).
12. Constantin S. Studentul, agent al schimbării în câmpul universitar. Disponibil: http://www.academia.edu/9539601/Studentul_agent_al_schimb%C4%83rii_%C3%AEn_c%C3%A2mpul_universitar (vizitat 10.04.2017).
13. Dandara O. Învățarea academică independentă – modalitate de formare a competențelor profesionale. Disponibil: <http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/6.-p.30-33.pdf> (vizitat 10.04.2017).
14. EUR-Lex. Acces la dreptul Uniunii Europene. Disponibil: http://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/education_training_youth/1504.html?root=1504&obsolete=false&collapse=150402#arrow_150402 (vizitat 12.03.2017).
15. Legea nr. 418 din 16.12.2004 privind completarea articolului 53 din Legea învățământului nr.547-XIII din 21 iulie 1995. Disponibil: http://lex.justice.md/document_rom.php?id=6462A528:E4FC4D1B (vizitat 10.04.2017).
16. Pagina Biroului Național de Statistică. Disponibil: <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=103&> (vizitat 26.03.2017).
17. Stimularea angajării tinerilor în câmpul muncii. Propunerea de politici publice. Aprilie 2012. Disponibil: http://particip.gov.md/public/documente/139/ro_283_stimulareangajaretineri.pdf (vizitat 12.04.2017).